

fideli*o*

ingyenes

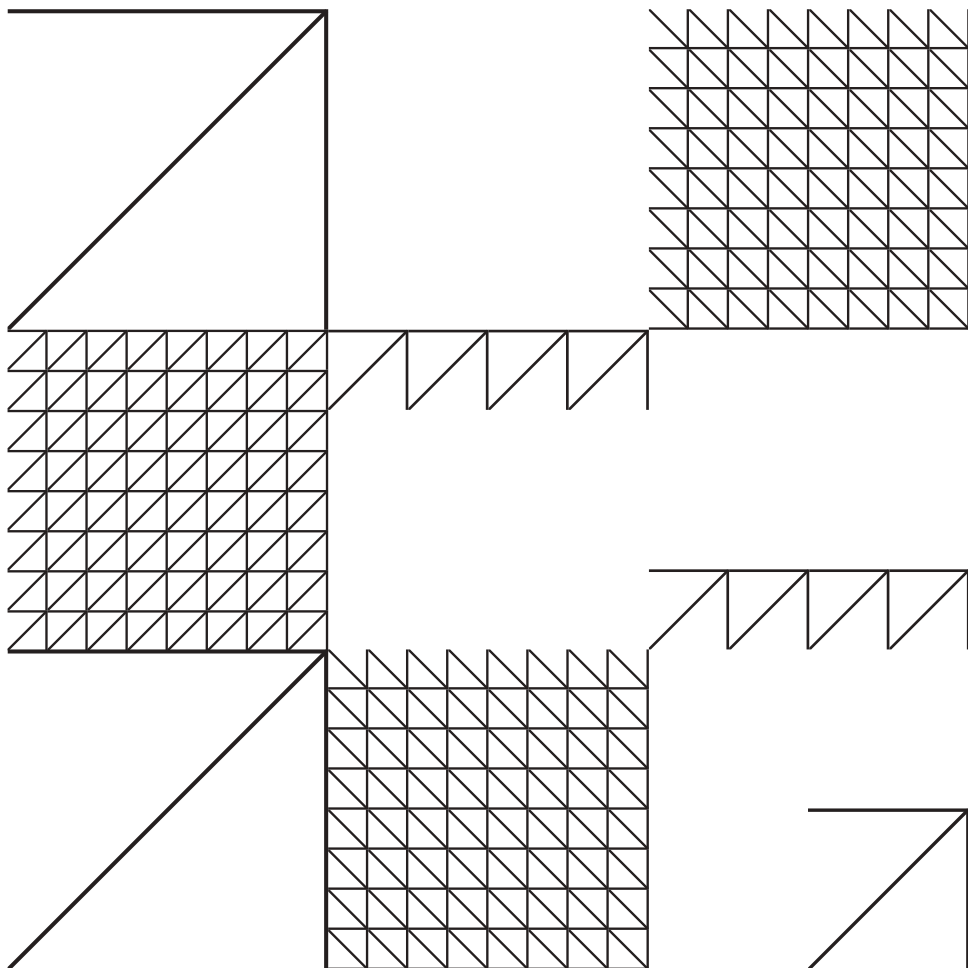
különszám
2018/9.

Arcus Temporum XIV

Pannonhalmi
Művészeti
Fesztivál

augusztus
24–26.

zene
kiállítás
irodalom
spiritualitás

Harmadik alkalommal készülünk Pannonhalmára, Szent Márton ezeréves monostorába. Különleges az idei esztendő, amely az új főapát megválasztásával egy, az emberi élet léptékével mérve igen hosszú fejezetet zárt le.

I A változás éve

tehát, amely új szakaszt nyit, de amely, ahogyan eddig is, bizonyosan az örökkévalóságba tekint.

A XIV. Arcus Temporum fesztiválra készülünk, amely a korábbi alkalmakkor is különleges élmény volt számunkra és az idelátogatók számára. A zene, a kiállítás, a spiritualitás és az imádság révén különleges közösségre találunk az itt élő szerzetesközösséggel, de talán Istennel és önmagunkkal is. Mindannyiunk számára felejthetetlen élmény marad, ahogy a

klasszikus és kortárs művek kalauzolásában a mélység és a csend felé indultunk el.

Gazdag programmal várjuk az érdeklődőket idén is. Bartók Béla felülmúlhatatlan kompozíciójával, a kézzongorás szonátával és Igor Stravinsky örök erkölcsi példázatot hordozó művével (*A katona tőtenete*), Johann Sebastian Bach és Kurtág György műveivel. Elhangzik Beethoven *Geistertriója*, Alfred Schnittke zongoraötöse és George Crumbnak Bartók zenéje előtt fejet hajtó, varázslatos darabja, a *Makrokosmos III – Music for a Summer Evening*, Gabriel Fauré rendkívül ritkán hallható remekműve, a kamaraváltozatban elhangzó *Requiem*, Schubert és Messiaen darabjai. Pénteken, a fesztivál nyitóestjén igazán különleges, egzotikus kultúrák zenéjét bemutató koncert várja a Pannonhalmára látogatókat.

Megannyi kincs, ami arra inspirál, hogy a legfontosabb kincset, a kultúra megtartó erejét felismerhessük.

Szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Keller András, Rácz Zoltán
művészeti vezető

Az Arcus Temporum a Főapátság kulturális és spirituális kínálatának a zászlóshajója, mert ekkor nagyon intenzíven, izgalmasan lehet megélni mindazt, amit kultúráról és spiritualitásról gondolunk. Sokat lehetne mesélni arról, mennyire intenzív és bevonó, és közben mennyire felszabadító ez a három nap. Izgalmasak azok a találkozások, amelyek az élet különböző helyszínein, akár az ebédlőben, akár a teraszon, akár a bazilikában, akár a koncertteremben, a könyvtárban vagy a kertben zajlanak.

Nálunk nem pusztán a műalkotás és a befogadó közönség találkozik egymással,

hanem a szerzetes, a zenész, a kritikus, a látogató, a segítő, az öregdiák is, és mindezen van egy személyes, családi jellege.

A monostor keretei eleve afelé visznek, hogy a hivatalos formákon túllépve azok legyünk, akik vagyunk önmagunkban, a hétköznapiaságunkkal, a nyitottságunkkal, a küzdelmeinkkel. A fesztivál ezeknek a találkozásoknak a kitüntetett helye, ahol mindenki úgy lehet önmaga, hogy nem kell pózokba és szerepekbe bekapcsolódnia, hanem a másik előtti megnyílásra adhat és kaphat energiát.

A szerzetesek személyesen jelen vannak a fesztivál életében,

hiszen a közösségünk maga hordozza ezt a fesztivált. Ha nem lennének ott a személyek, az arcok szintjén, akkor nem volna érdemes fesztivált szerveznünk. Ha valaki meg akarja érteni, mi az, hogy Pannonhalma, akkor érdemes eljönnie a szerzetesközösség imádságára, ami az egyik legfontosabb megnyilvánulási formánk és életjelenségünk.

A fesztivál programja titkon a szerzetesi imádságok ritmusa köré épül,

mert szeretnénk mindenkinek felkínálni a lehetőséget, hogy bekapcsolódjon és belemerüljön abba, amit mi nap mint nap végzünk. A közös imádság azért is fontos, mert a pannonhalmi zsolozsma a csend köré épül, a csendben csúcsosodik ki. És a csend az, ami megadja az önmagunkkal, a másik emberrel és az Istennel való találkozás alkalmát. Mindezen túl a szerzetesközösség tagjai konkrét programokat is szerveznek, mert vannak olyan sajátos tudásaink, amelyeket a hétköznapi életünkből tudunk felkínálni. Márton testvér bevezetést ad a gyógynövények világába. Márk atya labirintusjárást vezet. Jómagam a bazilika szimbólumvilágát mutatom be. Albin atya a barokk ebédlőnkbe kalauzolja az érdeklődőket.

A fesztivál négy oszlopával (zene, képzőművészet, irodalom, spiritualitás) próbáljuk meg leírni azt a tapasztalatot, amelyet kortárs művészetnek nevezünk. A fesztivál ünnepi alkalom, mert a művészet és a közös imádság révén emeljük fel a szívünket, mert belemerészkedünk a találkozásokba, és a másik ember jelenléte mindig ünnep.

Dejcics Konrád OSB
fesztiváligazgató

Arcus Temporum XIV

Minden helynek van egy sugalma, egy jelentése, amit sugároz magáról. És a Pannonhalmi Főapátság, ez a domb elég fontos ahhoz, hogy az ember lépten-nyomon belebotoljon. Az, amit ott én érzékelek, az nekem nagyon szimpatikus. Röviden úgy tudnám összefoglalni, hogy szuverén hely. Nem követ mintát. A szuverenitáshoz tartozik a függetlensége is a közélettől, a politikától és azoktól a villámgyors szelektől, amik jönnek-mennek, s amit egy ezeréves hely mosolyogva néz. És

ezer év gyakorlában lehet bízni.

Pontosan tudja az, aki a programot összeállítja, hogy mi való oda, mi nem; hogy ezek a produkciók, alkotások egymással kontextusba kerülnek-e, reagálnak-e egymásra, erősítik-e egymást, vagy éppen kioltják egymást. Ezt kevésbé lehet összespekulálni, mint inkább megsejteni vagy megorrontani.

Strapás feladat ez a három nap; nem is arra gondolok, hogy én majd ott fogok valamiféle felismerésekre jutni vagy belső egyensúlyt találni vagy továbblépni önmagammal kapcsolatban. Hanem arra gondolok, hogy ott majd látok valamit, amin aztán érdemes tovább töprengeni. Például gesztusokat. Például tekinteteket. Testtartásokat. Például azt, hogy azok a szerzetesek, tanárok, akikkel beszélgetni fogok, azok hogyan néznek. Milyen kérdéseket tesznek föl. Mi az, amit elengednek a fülük mellett, mi az, amit meghallanak, és amit továbbkérdenek. Talán közelebb kerülök egy egyelőre csak ködösen és érzetek formájában előttem lévő másik létezéshez. Az azonnaliságnak, a mostnak, a nyilvánosságának ez a demoralizáló mákonya, amiben mi élünk, ez biztos, hogy ott nincs. Hogyha ebből valamit látok, az már bőven több, mint amit remélek.

Az apátságban másként múlik az idő.

Bizonyos dolgok a világban, akármilyen gyorsak vagyunk is, és akármilyen gyorsan

reagálunk, annyi ideig tartanak, ameddig tartanak. Lehet, hogy benső munkánkkal is így van, hogy azoknak van egy olyan szellemi idejük, amit egy kolostorban meg lehet adni annak, ami ezt igényli.

A házigazdának persze nem az a dolga, hogy jól érezze magát: a vendégei érezzék jól magukat! Az is egy feladat, vagy valamiféle szolgálat, de hát az a baj, hogy

én bizony azzal a szándékkal megyek, hogy jól érezzem magam.

Természetesen nem azt várom, hogy én el legyek ott szórakoztatva, és csudás élményeket fogadjak be, miközben jó borokat iszom, hanem azt várom, hogy valamit megértek a helyből, a hely szelleméből, és hát bizony, akármilyen önzően hangzik: önmagamból. Vagy a helyemről a világban. Ilyesmit várok én ettől a fesztiváltól.

Mácsai Pál
házigazda

A teljes interjú az arcustemporum.com oldalon olvasható

Megvallom, hogy amikor a fesztiválra gondolkodom, amikor elkezdünk álmodozni a műsorokról, akkor a név, az Arcus Temporum az egyik fontos szempont. Kedves cím és kedves feladat is, mert új zenét csak úgy lehet érvényesen előadni, úgy lehet érvényesen a közönség elé vinni, hogyha össze tudjuk kapcsolni mindazzal, ami a régmúlthoz, a klasszikushoz fűzi.

Arcus Temporum [Időívek] – ennél kifejezőbb címet nem is tudnék kitalálni.

Másik fontos szempont, hogy azok a terek, amelyek Pannonhalmán adóttak, azok olyan erősen kívánják meg azt, hogy mit lehet, és mit nem, olyan szunderdet állítanak fel, amit mindenképpen figyelembe kell vennünk. Egy koncert egészen más, hogyha a bazilikában zajlik le, vagy egészen más, ha a főkönyvtárban, és megint picit más, hogyha a koncertteremben vagy esetleg szabad téren vagy a Boldogasszony-kápolnában. A terek rendkívül erősek, és mindig azon gondolkodunk, hogyan tudunk megfelelni ezeknek a megszentelt tereknek – bár én Pannonhalmán mindenről úgy gondolom, hogy megszentelt. Ez a két dolog, ami engem leginkább inspirál, és ami a kiválasztott művekhez eljuttat.

A világon rengetegféle fesztivál van, de a pannonhalmi egyedinek érzem, nem tudnék másikilyent mondani.

Nem jártam még ilyen helyen, ahol egy működő szerzetesközösség és a spirituális kínálat aktívan bekapcsolódik a programba. A zenészek, akik eljönnek, meg is érintődnek ettől a helyzettől. Őszintén szólva nem jut eszembe olyan fesztivál, ami ezt a felállást kínálná.

Pannonhalmát sok minden miatt lehet még ajánlani. Ajánlanám azért, hogy ha valaki először járna ott, akkor megtehesse azt az utat, amíg fölér a hegyre. Aztán amikor fenn van, lenézhessen. Aztán hogy körülnézhessen, hogy megízlelje a pannonhalmi borokat. Aztán hogy részt vegyen a programokon: egy kiállításon, egy irodalmi esten vagy egy koncerten.

Egész életemben azt gondoltam, hogy a közönségnek nem muszáj szakértőnek lenni. Mindig is vitakoztam azzal a mondattal, hogy „a közönség nem ért valamit”. A közönségnek ugyanis nem kell értenie semmit. A közönségnek hallgatnia, figyelnie kell.

Ha a közönség úgy érkezik, hogy kinyitja a szívét – márpedig hol nyitná ki, ha nem Pannonhalmán? –, akkor szerintem mindent képes befogadni.

Rácz Zoltán
művészeti vezető

A teljes interjú az arcustemporum.com oldalon olvasható

2018. augusztus 24. péntek, 19:30

Főkönyvtár díszterme

[03] „A katona története” – Ligeti Ensemble és Mácsai Pál

Bartók Béla:**Szonáta két zongorára
és ütőhangszerekre**Balog József, Holló Aurél,
Rácz Zoltán, Ránki Fülöp**Igor Stravinsky:****A katona története**Ligeti Ensemble
Vezényel: Rácz Zoltán
Közreműködik: Mácsai Pál**Jegyár: 3900 Ft**

A kétfonórás szonáta az egy évvel korábbi *Zene húros hangszerekre, ütőkre és celestára* című kompozícióval együtt **Bartók** művészetének kvintesszenciája. Ezek a legtökéletesebb Bartók-művek, amelyek még a pálya csúcspontjait jelző 1930-as évek terméséből is kimagaslának. Akárcsak a *Zenét*, a *Szonátát* is Paul Sacher rendelte Bartóktól, akit már régen foglalkoztatott a zongora és az ütős hangszerek hangzásának kombinációja (amint ezt az 1. és a 2. zongoraversenye is tanúsítja).

Bartók 1937 nyarán komponálta, és 1938 januárjában mutatta be felesége, Pásztory Ditta és két svájci ütős közreműködésével. A komponista kimeríthetetlen hangszíntantáziája a nagyszerű témák fejlesztésének tipikusan bartóki technikáival párosul.

A bevezetés keletkezésénél a szonáta-főtétel *Allegro barbaro*-típusú, energikus táncában robban ki. A lassú középtétel a bartóki *Éjszaka zenéje* egyik legoptimistább változata. Misztikus, mágiikus közérzésben a természethangok, az erdő nesze, a szél zúgása, madarak éneke kel életre. A finálé fékezhetetlen jókedve és a régi világbeli muzsikát is megidéző befejezés Bartók humorának egyik legszebb példája.

Az I. világháború utáni inséges időszakban **Stravinsky**nek kis apparátusú, könnyen utaztatható produkcióra volt szüksége. Svájci író barátja, Ramuz a zeneszerzőtől kapott orosz népmesék ihletésére megírta a szökött katona és a furfangos ördög történetét, amelynek táncosra és hét hangszeresre komponált változatával egyedülállóan eredeti mű született. Stravinsky minden hangszercsoport legmagasabb és legmélyebb tagját használta (klarinét és fagott, kornett és harsona, hegedű és nagybőgő, valamint ütőhangszerek). A zene stílusa is végletesen szűkszavú, tömör és szinte burleszkyszerű, ugyanakkor zenetörténeti utalások elképesztően gazdag tárházát mozgósítja a katona hegedűszólójának a *Dies iræ* idéző dallamától a katonaindulón és a német protestáns korálon keresztül a tangóig, keringőig és ragtime-ig. Az ütős szólam rendkívül virtuóz, s nem véletlen, hogy a mű tragikus befejezésében magára marad:

„Mintha attól fogva, hogy az Ördög elvitte a Katonát, a zene lelke elhagyná a testét, pusztá vázát hagyva hátra.”

2018. augusztus 24. péntek, 22:00

Hospodár-kert

[04] „Idyll” – Kaczander Orsolya és az Amadinda Ütőegyüttes szabadtéri koncertje

Claude Debussy:

Syrinx

Kaczander Orsolya

**Az Amadinda Ütőegyüttes
tradicionális zenéi**

George Crumb:

An Idyll for the Misgebotten

Kaczander Orsolya, Amadinda
Ütőegyüttes

Jegyár: 3900 Ft

A belépőjegy ára tartalmaz egy pohár italt, amely a koncert után a Jeges-büfében váltható be a jegy felmutatásával

Ki gondolta volna, hogy több mint 150 évnek kell eltelnie, míg Carl Philipp Emanuel Bach a-moll szólószonátája (1747) után valaki ismét szólódarabot ír fuvolára! (Persze a Bach-papa is írt ilyet, a nagyszerű a-moll partitát.) **Debussy** 1913-as keletkezésű, pár perces miniatúrje eredetileg kísérőzenének készült Gabriel Mourey *Psyché* című drámai költeményéhez. A görög mitológiában Syrinx a neve annak a nimfának, akit Pán szerelmével üldözött, és aki menekülés közben náddá változott. A szatír e nádkából vágott pánsípot magának, megölve ezzel szerelmét. Az inkább melankolikus, mint tragikus hangvételű darab méltó párja a csaknem húsz évvel korábbi *Egy faun délutánjának*.

A 20. századi zeneszerzők között akadnak, akiket erősen foglalkoztattak korunk globális problémái. Közéjük tartozik **George Crumb** (*1929) amerikai zeneszerző, akinek

Idyll egy fattyúért című műve vádbeszéd a természetet tönkretévő emberiség ellen. A hangosított fuvolára és három ütőre készült kompozíció idézetként használja Debussy *Syrinx*-ét, mint az üldözött, megerőszkolt természet szimbólumát.

Az **Amadinda Ütőegyüttes** tradicionális zenéi azt az idilli állapotot idézik fel, amikor az ember és természet közötti viszony még romlatlan volt.

Péntek

2018. augusztus 24.

- 01** **Vesperás**
18:00–18:30
Bazilika
Imádság
- 02** **A teremtéstől az új Jeruzsálemig**
18:30–19:15
Bazilika
Spiritualitás és zene
- 03** **„A katona története”**
19:30–21:00
Főkönyvtár díszterme
Bartók
Szünet
- Stravinsky**
- 04** **„Idyll”**
22:00–23:00
Hospodár-kert
Debussy, Crumb, Amadinda

Szombat

2018. augusztus 25.

- 05** **Vigília és Laudes**
06:00–06:45
Bazilika
Imádság
- 06** **Szentmise**
06:45–07:30
Bazilika
Imádság
- 07** **Labirintusjárás**
09:00–10:45
Arborétum
Spiritualitás
- 08** **Gyógyító monostor**
09:15–10:45
Gyógynövénykert
Spiritualitás
- 09** **„Meddig él egy író?”**
09:45–10:45
Asztrik-terem
Irodalom
- 10** **„Bach és Kurtág”**
11:00–12:15
Boldogasszony-kápolna
Zene
- Válogatás Kurtág és Bach műveiből**
- 11** **Napközi imaóra**

Vasárnap

2018. augusztus 26.

- 17** **Vigília és Laudes**
06:45–07:45
Bazilika
Imádság
- 18** **A barokk ebédő mint a közösségi élet színtere**
9:00–9:45
Barokk ebédő
Spiritualitás
- 19** **Kibékülés**
09:00–10:00
Monostori kiállítóter
Kiállítás
- 20** **Konventmise**
10:00–11:15
Bazilika
Imádság
- 21** **Concordia fratrum – apátválasztás Pannonhalmán**
11:30–12:15
Főkönyvtár díszterme
Kiállítás
- 22** **„La Nativité du Seigneur”**
12:30–13:30
Zene

Imádság	13:00–13:15	Bazilika	Bazilika
12	„Két világ közt” 13:30–16:15	Apátsági Galéria és Arborétum	Messiaen
Kiállítás			Napközi imaóra
13	Borkóstoló 13:00–15:30	Pincészet	Bach–Berio
Gasztro- nómia			„János és Pál” 13:45–14:45 Koncertterem
14	Nem tudhatom – Radnóti és korunk 16:30–18:15	Koncertterem	„Gesang der Geister über den Wassern” 15:00–16:15 Bazilika
Irodalom			Schubert, Fauré
15	Vesperás 19:00–19:30	Bazilika	Vesperás 17:00–17:30 Bazilika
Imádság			Imádság
16	„Geistertrio” 20:00–22:00	Bazilika	
Zene			
		Szünet	
		Schnittke, Beethoven	
		Koncertterem	

2018. augusztus 25. szombat, 11:00

Boldogasszony-kápolna

[10] „Bach és Kurtág” – Keller Quartet

„Bach és Kurtág” – Keller Quartet

**Részletek és válogatás
Kurtág György műveiből
és Johann Sebastian Bach
A fúga művészete című művéből**
Keller Quartet

Jegyrár: 2400 Ft

Egy zenei feladatnak teljes, enciklopédikus körüljárása **Bach** egész életét jellemezte, de ez a tendencia különösen felerősödött életének utolsó évtizedében. 1741/42 körül megírta a *Goldberg-variációkat*, amely a variációs technika és a kánonszerkesztés csodája. Az 1740-es években írta meg a *Wohltemperiertes Klavier* II. füzetét, 1746/47-ben a „Vom Himmel hoch...” karácsonyi korál dallamára monumentális variációsort írt.

A Nagy Frigyes porosz király udvarában tett 1747-es látogatás eredményeként megszületett a *Musikalisches Opfer*, a kánonszerkesztés művészetének enciklopédiája. 1748/49-ben teljessé tette a h-moll misét. E hatalmas rendezői munka része a *Kunst der Fuge* sorozat. Valószínűleg mítosz csupán, hogy ez az alkotás lenne Bach utolsó műve, hiszen 1742-ben feltehetően már végigírta a teljes ciklust, de tény, hogy haláláig foglalkoztatta az *opus magnum* kiegészítése, javíthatása.

Kurtág Bach iránti rajongása leginkább Bach-átírataiban érhető tetten, és abban, ahogyan a Kurtág házaspár előadta ezeket az átíratokat. Aki hallotta előadásukban az *Actus tragicus Sonatináját*, legyen bár hívó vagy hitetlen, úgy érzi, imádkozott. A *fúga művészetének* contrapunctusai és Kurtág rövid tételei úgy ellenpontoszák egymást, mint a világrend nyugodt és szépséges objektivitása és az egyén szélsőséges szubjektivitása. S láss csodát, a kettő harmonikusan összebékül.

2018. augusztus 25. szombat, 20:00

Bazilika és Koncertterem

[16] „Geistertrio”
– Csalog Gábor, Keller András,
Perényi Miklós

George Crumb:
Makrokosmos III
– Music for a Summer Evening
Balog József, Holló Aurél, Rácz Zoltán,
Ránki Fülöp

Séta a Koncertterembe

Alfred Schnittke: Zongoraötös
Csalog Gábor, Keller Quartet
Ludwig van Beethoven:
Geistertrio – Op. 70 No. 1
Csalog Gábor, Keller András,
Perényi Miklós

Jegyár: 3900 Ft

Beethoven középső vagy „heroikus” korszakának vannak alkotásai, amikor a zeneszerző épp nem forradalmasítja a zeneszerzést, és nem forgatja fel a világrendet, hanem csak egyszerűen szabadjára engedi zseniális képzeletét, és harmonikus műveket ír. A D-dúr zongoratrió (op. 70/1) ilyen napsugaras alkotás. Nyitótétele közvetlenül egymás után mutat be egy kicsattanóan dinamikus, „férfias”, és egy ábrándosan lírai, „nőies” témát. A mű Carl Czernynek, Beethoven tanítványának köszönheti melléknevét („Szellemelek triója”), akit a 2. tétel misztikus komolysága a *Hamlet* szellemjelenetére emlékeztetett. A zárótétel olyan energiával és vidámsággal ellentételezi a szellemjárást, hogy a hallgató eleinte nem is tudja, scherzót vagy finálét hall.

George Crumb (*1929) Bartók 1937-es kézzongorás *Szonátáját* vallja elődjének, noha saját *Makrokosmos III*-ja (1974) az ütőhangszerek sokkal népesebb arsenálját vonultatja fel, és erősítést is előír a zongorákhoz. Az amerikai zeneszerző kis zenei sejtek mozaikszerű elrendezéséből építkezik. A mű tételei: I. *Éjszakai hangok* (A felébredés), II. *Wanderer-fantázia*, III. *Az advent*, IV. *Mítosz*, V. *A csillagos éj zenéje*. A teljes apparátust használó, nagyszabású 1., 3. és 5. tétel alkotja a mű gerincét, egyfajta kozmikus dráma kibontását, míg a zongorákra komponált 2. (*Wanderer-fantázia*) és a tisztán ütős 4. tétel, a *Mítosz* álomszerű közjátékokként ékelődnek a páratlan sorszámú tételek közé.

Alfred Schnittke (1934–1998) zongoraötöse (1976) különösen komor mű; 1972-ben elhunyt édesanyja emlékére komponálta a zeneszerző. Akárcsak Ligeti 1. vonósnyegyese, ez az öttételes kompozíció is egyetlen vezérgondolatra írt monumentális variációsor. Az állandóan jelen lévő rögeszme nem más, mint egy erősen kromatikus zárlati figura. Schnittke a mesterétől, Sosztakovicstól leste el a gyász és depresszió zenei kifejezésének eszközeit, miközben saját, sokféle forrásból eredeztetett zenei nyelvéhez is hű marad. A B-A-C-H motívumból szőtt kísérteties keringő (2. tétel) egyaránt idézi Bachot és Csajkovszkijt. A szólamok sűrűlódása, mániákus lélekharangok és borzongató trillák (3. és 4. tétel) különösen csüggesztő vidéken vezetnek át az 5. tétel teljesen valószínűtlennek tűnő feloldásáig. Schnittke zongoraötöse a 20. század egyik „gyötrelmesen jó” remekműve.

2018. augusztus 26. vasárnap, 12:30

Bazilika

[22] „La Nativité du Seigneur” – Messiaen és Bach zenéje a napközi imaórán

Olivier Messiaen:
La Nativité du Seigneur
3. Desseins éternels
9. Dieu parmi nous
Kiss Zsolt

Imaóra

Johann Sebastian Bach
– **Luciano Berio:**
Contrapunctus XIX
(Die Kunst Der Fuge)
Concerto Budapest
Vezényel: Keller András

Jegyár: 2400 Ft

Messiaen (1908–1992) 1930-ban fejezte be tanulmányait a párizsi Conservatoire-on, és 1931-ben lett a St. Trinité-templom orgonistája, hogy aztán több mint 60 évig, élete végéig betöltsen ezt a pozíciót. Korai orgonaműveinek legmonumentálisabb sorozata az 1935 nyarán komponált *Nativité* ciklus kilenc meditációja. Messiaen a Francia-Alpok hegyeit és a középkori katedrálisok üvegablakait nevezi meg inspirációja forrásául. A ciklust át- meg átjárják a bibliai hivatkozások és a teológiai tantételek zenei szimbólumai. A harmadik tétel kottájában a zeneszerző az isteni megváltás gondolatát, Szent Pál efezusi levelének alábbi passzusát idézi: „Isten szeretetből eleve arra rendelt, hogy Jézus Krisztus által fogadott fiaivá legyünk, és magasztaljuk dicsőségét és kegyelmét.” A zárótétel [„Isten közöttünk”] kottájában János és Lukács evangéliumának két kulcsmondatát helyezi Messiaen: „Az ige testté lett, és közöttünk lakott.” ... „Magasztalja Ielkerm az Urat, és ujjongjon szívem üdvözítő

Istenemben.” A hallgató aligha érzékeli, hogy e művében Messiaen már madárhangokat, valamint indiai hangsorokat és ritmusokat használ, de a szélsőségesen lassú, „örök” harmóniák és az istenközelség örömeinek extatikus kitörései félreismerhetetlenek.

„A *fuga művészetéről* született szakirodalom akkora méretűvé duzzadt, hogy lehetetlen lépést tartani vele. És ha megfigyeljük, hogy még a legkiválóbb tudósok megállapításai is milyen hatalmas mértékben különböznek egymástól, az embernek kedve lenne szatírárt írni a témáról” – nyilatkozta Alfred Dürr, a neves Bach-kutató 1979-ben. A monumentális műről született mintegy félezer könyv és tanulmány jó része a torzóként ismert utolsó *contrapunctus*szal foglalkozik. Valóban befejezetlenül maradt? A halál akadályozta meg **Bachot** abban, hogy a sorozat e legbonyolultabb tételét végigírja? Netán el is készült, csak elveszett a vége? Az mindenesetre valószínű, hogy az első kiadásban szereplő *Fuga a 3 Soggetti* [Fuga 3 témára] felirat félrevezető, mert négytémás fúgáról lehetett szó. A pontozott ritmusú első téma, a nyolcadolós második téma és a B-A-C-H motívumból szőtt harmadik téma után negyedikként az egész sorozat alaptémáját is beillesztette volna a zeneszerző a hihetetlenül bonyolult szellemi konstrukció zárókövébe. Az utolsó *contrapunctus* számos befejezési kísérlete közül magasan kiemelkedik **Luciano Berio** 2001-ben készült hangszerelése. Egyfelől tipikusan 20. századi gondolkodásmódra valló hangszerkezelése felér a tétel szubjektív elemzésével, másfelől Berio pontosan érzékelteti, hogy mikor fogy el a bachi eredeti, és a hosszan kitarított hangok fénytörése megrendítő poézissel fejezi be a befejezhetlent.

2018. augusztus 26. vasárnap, 15:00

Bazilika

[24] „Gesang der Geister über den Wassern” – Concerto Budapest, Purcell Kórus

Franz Schubert: Gesang der Geister über den Wassern
Purcell Kórus, Concerto Budapest
Vezényel: Vashegyi György

**Gabriel Fauré:
Requiem (kamarazenekari változat)**
Purcell Kórus, Concerto Budapest
Najbauer Lóránt, Szutrély Katalin
Vezényel: Vashegyi György

Jegyár: 3900 Ft

Vannak költők, akik különösen erősen megragadják egy zeneszerző képzeletét. Goethe Schubert bálványja volt. Schubert daltermésére katalizátorként hatott a weimari mester költészete. Goethe tette Schubertet felnőtt komponistává. Három hónappal 18. születésnapja előtt zenésítette meg a *Margit a rokkánál* című dalt a *Faust* I. részéből, egy évre rá 1815-ben a *Rémkirályt* öntötte hangokba. A *Szellemekek éneke a vizek fölött*, ez a vadregényes svájci táj által ihletett Goethe-vers éveken keresztül foglalkoztatta Schubertet. 1816-ban zongorakiséretes szólódalként próbálta megírni, de ez a mű töredékben maradt. Egy évvel később hangszerkíséret nélküli férfikvartettre írta meg, amely csak halvány előképe az 1820–21-ben keletkezett végleges változatnak, ahol a nyolcszólamú férfikart két brácsa-, két cselló- és egy nagybőgőszólam kíséri. A mély és sötét hangszínek, a váratlan harmóniaváltások, a szöveg fordulatait követő kantátaszerű drámaiság az egyik legszebb Goethe-megzenésítésé avatják

a kompozíciót. A neves zongorista, Leif Ove Andsnes szerint ezt a zenét éjszaka kell hallgatni, s közben az az érzésünk támad, mintha mi lennénk az univerzum utolsó lakói.

Rekviemet általában liturgikus használatra, megrendelésre vagy egy nagy ember emlékére komponálnak a zeneszerzők. Ritka kivétel Fauré esete, aki „a maga öröme” írta gyászzenéjét. Az 1877-ben elkezdett, majd 1893-ban befejezett kamarazenekari változat templomi használatra való, s talán jobban illik a mű elmélkedő, bensőséges karakteréhez, mint az 1900-ban készült, nagyzenekari, koncerttermi változat, amelynek ősbemutatóján 250 előadó működött közre a párizsi Trocadéron. A kamarazenei változat egyetlen szólóhegedű-szólamot tartalmaz (*Sanctus*), és sokkal inkább a mélyvonós színek jellemzik. Fauré *Requiem*jében hiába keressük a *Dies irae* szekvencia megzenésítését, amely oly drámai jelenetökké növekszik Mozart vagy Verdi gyászmiséjében. Francia barokk szerzők szokása szerint csak a *Pie Jesu* szövegrészt zenésítette meg a szekvenciából. Megkockáztatjuk, hogy Fauré alkotása minden idők legbékésebb, leglíraibb, legderűsebb rekviemje. A zeneszerző egy interjúban így nyilatkozott: „Ami a *Requiem*met illeti, talán ösztönösen menekültem mindattól, ami általános és elfogadott e műfajban. Miután hosszú éveken keresztül kísértem temetési szertartásokat az orgona mellől, már kívülről tudom az egészet. Én valami egészen másfélét akartam írni.”

Arcus Temporum XIV

2018. augusztus 25. szombat, 09:45
Asztrik-terem

[09] „Meddig él egy író?” – beszélgetés
Örkény Istvánról és életművéről

„A beszélgetés, amelynek alapját Örkény István *Meddig él egy író?* című egyperces adja, arról a tüneményről szól, hogy Örkény, aki 40 éve halt meg, vajon honnan veszi azt a képességét, hogy máig élő szerzőnek érezzük. Operát írnak belőle, folyamatosan másoron van színházban, érettségi tétel, megtermékenyítőleg hat fiatalokra; de ez mind semmi: olvassák. Ami nyilván a legtöbb, ami egy íróval történhet.” (Mácsai Pál)

Az egyperces novellákból felolvas **Mácsai Pál**
Beszélgetőtárs: **Nényei Pál** és **Szabó Borbála**

A program regisztrációhoz kötött.
Érvényes koncertjeggyel rendelkező vendégeink a fesztiválrecepción regisztrálhatnak

A belépés díjtalan

Az Egis Gyógyszergyár Zrt. elkötelezett támogatója Örkény István emlékének, aki a gyógyszergyár budapesti telephelyén dolgozott 1958–1963 között.

Irodalom

2018. augusztus 25. szombat, 16:30
Koncertterem

[14] **Nem tudhatom**
– Radnóti és korunk

Vers, próza és zene egyedi párbeszéde eleve-nedik meg a színpadon. Az előadáson Radnóti Miklós versein, Radnóti és Gyarmati Fanni naplórészletein, korabeli írásokon, dokumentumokon kívül kortársak írásai is szerepelnek. A zenei improvizációk a prózában, versben elhangzott gondolatokat folytatják, hangsúlyozzák, és reflektálnak azokra.

Előadják: **Mácsai Pál**, **Fullajtár Andrea**,
Dés László, **Dés András** és **Fenyvesi Márton**.
Az est anyagát összeállította: **Ferencz Győző**,
szerkesztette **Dés László** és **Mácsai Pál**

Jegyár: 3900 Ft

2018. augusztus 26. vasárnap, 13:45
Koncertterem

[23] „János és Pál”

„A beszélgetés a bátyámról és rólam fog szólni, meg a családukról. Miután apánk nemcsak festő volt, hanem filmezett folyamatosan, ezekből is le fogunk vetíteni párat. Például az 1968-as karácsonyt, ahogy apánkkal térde-lünk a villanyvonat mellett, ami nagy esemény volt, és bizony 50 éve volt, ezért már fogunk tudni beszélgetni az időről is, meg az emléke-zet természetéről is, meg az öregedésről is. Ez elkerülhetetlenül személyes lesz, aztán majd meglátjuk, hogy kiderül-e valami új, vagy nem.” (Mácsai Pál)

Beszélgetőtárs: **Sarkadi Mónika**

Jegyár: 2400 Ft

2018. augusztus 25. szombat, 13:30
Apátsági Galéria és Arborétum

[12] „Két világ közt”

A programon két kiállítás tekinthető meg.

Az Apátsági Galériában a *Két világ közt – menekültsorsok itthon és a Közel-Keleten* című kiállítást mutatja be **Virágvölgyi István** kurátor és **Hölvényi Kristóf** fotográfus, pannonhalmi öregdiák, aki 2015 óta közelről követi a menekültválságot.

A barokk pavilonban a *Világosíts meg bennünket a mi éjszakánkon – Pannonhalmi húsvét képekben* című album képanyagát mutatja be **Virágvölgyi István** és a fotográfus, **Hajdú D. András**.

A helyszínek között az apátsági kisvonat szállítja a résztvevőket.

A program zenei közreműködője:
Kéring László és **Pataki Tóth Orsika**

A program regisztrációhoz kötött.
Érvényes koncertjeggyel rendelkező vendégeink a fesztiválrecepción regisztrálhatnak

A belépés díjtalan

2018. augusztus 26. vasárnap, 09:00
Monostori kiállítóter

[19] Kibékülés

„A pannonhalmi közösség kortárs képzőművészeket bízott meg azzal, hogy a kibékülés fogalmából kiindulva kérdéseket tegyenek fel, és újabb jelentésmezőket nyissanak meg. A külső tekintet egyszerre irányult kifelé és befelé, a közösség életére és az egyes alkotók személyes történeteire. A kiállítás tükröt tart a közösség múltja és jelene elé, felmutatja a folyamatosan változó jövőképeket – a kérdések nyomán nemcsak a kibékülés fogalmának mai jelentéslehetőségei bontakoznak ki, de a szavakból és gesztusokból kirajzolódik a főapátság elmúlt negyedszázadának története is.” (Mélyi József, kurátor)

Vezeti: **Dejsics Konrád OSB**

A program regisztrációhoz kötött.
Érvényes koncertjeggyel rendelkező vendégeink a fesztiválrecepción regisztrálhatnak.

A belépés díjtalan

2018. augusztus 26. vasárnap, 11:30
Főkönyvtár díszterme

[21] Concordia fratrum
– apátválasztás Pannonhalmán

Monostorunk 87. apátját, Hortobágyi T. Cirill atyát Szent Benedek tavaszi ünnepén, március 21-én iktatták be hivatalába. A klasszicista teremkönyvtárban lévő kamarakiállítás röviden ismerteti az apát helyét a bencés közösségben és az apátválasztás évezredek történetét. A kiállítás illusztrációit a Főapátság Gyűjteményeiből, illetve az idei apátválasztás dokumentumaiból válogattuk.

Vezeti: **Ásványi Ilona** könyvtárigazgató és **Matusz Hugó OSB** perjel

A program regisztrációhoz kötött.
Érvényes koncertjeggyel rendelkező vendégeink a fesztiválrecepción regisztrálhatnak.

A belépés díjtalan

Arcus Temporum XIV

arcustemporum.com

Pannonhalmi Főapátság Kulturális Iroda elérhetőségei

9090 Pannonhalma, Vár 1.
kommunikacio@osb.hu, +36 96 570 129

Jegyvásárlás

Jegyek vásárolhatók a jegymester.hu oldalon, a jegymester.hu jegyirodai hálózatában, és a fennmaradó helyek függvényében a helyszínen

Jegyárak

A jegyárak programtól függően 2400 és 3900 Ft-os áron érhetők el. A szombati napijegy ára 9000 Ft, a vasárnapi napijegy ára 8000 Ft.

Regisztráció

Kérjük, időben érkezzen a programokra, hogy a Főapátság főkapujánál lévő fesztivál-recepción érvényesíthesse elektronikusan megvásárolt és kinyomtatott jegyét! A regisztrációhoz kötött programokra a helyszínen, a fesztiválrecepción lehet jelentkezni.

További információ és a programok bővebb ismertetése a fesztivál honlapján olvasható: www.arcustemporum.com

A műsor- és szereplőváltoztatás jogát fenntartjuk.

Fidelio különszám

Arcus Temporum XIV
Pannonhalmi Művészeti Fesztivál

Szervező: Pannonhalmi Főapátság
Szerkesztő: Dr. Dejcsics Konrád OSB
Zenei szöveg: Farkas Zoltán
Grafika: Takács Benedek
Korrektor: Somorjai Gabi

Felelős kiadó: Programmagazin Kiadó Kft.
1052 Budapest, Szervita tér 5.
ügyvezető igazgató: Szentpéteri András
E-mail: fidelio@fidelio.hu

Nyomdai munkák: Crew Print Kft.
1067 Budapest, Eötvös u. 9.
Tel.: (1) 401-3045
ügyvezető igazgató: Szamos Tamás

HU ISSN – 2062-2902
Megjelenik július 17-én 15.000 példányban.
Az esetleges műsorváltozásokért, valamint az újságban megjelenő adatok valóságtartalmáért és a képek jogtisztaságáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Kiemelt Támogatónk

Támogatóink

